

ZESZYT METODYCZNY **5**
NR

ZESZYT METODYCZNY

**Wybrane zagadnienia
z diagnozy edukacyjnej**

Wyższa Szkoła Pedagogiczno-Techniczna w Koninie

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

„Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłości oświaty” projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Autor

mgr inż. Wojciech Szczepaniak

Opracowanie graficzno – elektroniczne

inż. Jolanta Szczepaniak

Projekt okładki

inż. Jolanta Szczepaniak

ISBN 978 – 83 – 931022 – 3 – 5

© Copyright by
Wyższa Szkoła Pedagogiczno – Techniczna w Koninie

„Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłością oświaty” projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
1. O diagnozie edukacyjnej	5
2. Wybrane metody i techniki diagnozy edukacyjnej	8
3. Wybrane narzędzia diagnozy edukacyjnej	14
4. Nauczyciel diagnosta	25
5. Diagnoza osiągnięć uczniów	26
6. Diagnoza potrzeb edukacyjnych	29
7. Planowanie procesu edukacyjnego na podstawie diagnozy edukacyjnej	33
Bibliografia	36

WSTĘP

Dla każdego nauczyciela diagnoza edukacyjna to bardzo ważny element w pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkole. Wspiera go zarówno w konstruowaniu innowacyjnego programu kształcenia i wychowania uczniów jak i w planowaniu realizacji procesu edukacyjnego. Prawidłowo przeprowadzona diagnoza edukacyjna pozwala nauczycielowi określić także kompetencje i wiedzę ucznia oraz zaprojektować różne sposoby radzenia sobie z poznanymi problemami ucznia, a także opisać jego osiągnięcia czy postępy w nabywaniu umiejętności.

Głównym odbiorcą diagnozy edukacyjnej jest uczeń, który w niej uczestniczy, zapoznaje się z jej wynikami, natomiast jego rodzice, nauczyciele, wychowawcy są użytkownikami tej diagnozy edukacyjnej. Im więcej z tej diagnozy wiedzą o uczniu, tym mają większą szansę na właściwe dostosowanie oddziaływań i sposobów wsparcia lub pomocy.

W moim zeszycie metodycznym przedstawiam kilka według mnie najważniejszych zagadnień istotnych dla procesu kształcenia młodzieży i dzieci, a dotyczących diagnozy edukacyjnej. Należą do nich informacje na takie tematy, jak:

- metody i techniki najczęściej stosowane przez nauczycieli podczas diagnozowania edukacyjnego,
- analiza sposobów kształcenia, jakie powinien zastosować nauczyciel, realizujący nauczanie uczniów z uwzględnieniem wniosków z diagnozy edukacyjnej,
- wykorzystanie osiągnięć technologii informacyjnej i komunikacyjnej w diagnozie edukacyjnej uczniów,
- EWD wsparciem dla prawidłowej realizacji procesu edukacyjnego.

Znajomość wyżej wymienionych zagadnień wspomogą, szczególnie początkującego nauczyciela w realizacji kształcenia uczniów na wszystkich poziomach realizowanego procesu dydaktycznego i wychowawczego w szkole lub innej placówce oświatowej.

1. O DIAGNOZIE EDUKACYJNEJ

Słowo diagnoza pochodzi od greckiego słowa "diagnosis" i oznacza rozróżnianie, osądzanie, rozpoznanie, natomiast „diagnozowanie” określa nam sposób dochodzenia do diagnozy, czyli cały proces rozpoznawania, opisywania, charakteryzowania zjawiska, którym się zajmujemy, w oparciu o zauważone znaki lub rozpoznane objawy.

W edukacji diagnozę nazywamy diagnozą edukacyjną i stosujemy ją przy planowaniu i realizacji procesu edukacyjnego. Najczęściej dotyczy ona rozpoznania poziomu rozwoju ucznia w sferze intelektualnej, fizyczno-ruchowej i emocjonalno-społecznej. Na jej podstawie przewidujemy także postępy ucznia w czasie trwania nauki oraz określamy, czy sprostą obowiązkom szkolnym na danym poziomie edukacyjnym, albo czy będzie mógł się z nich wywiązać. Dobrze przeprowadzona diagnoza pozwala także wyjaśnić przyczyny opóźnień w rozwoju ucznia, wesprzeć jego rozwój, zaplanować jego kształcenie na miarę jego potrzeb w przyszłości.

Według B. Niemierki „diagnoza edukacyjna jest uściślonym rozpoznawaniem warunków, przebiegu uczenia się”. W ujęciu S. Ziemskiego diagnoza to rozpoznanie badanego stanu rzeczy (zaliczenie go do znanego typu albo gatunku), następnie przyczynowe wyjaśnienie tego stanu rzeczy, określenie jego fazy obecnej oraz przewidywanie dalszego rozwoju ucznia. Wg. C. Kupisiewicza diagnoza szkolna nazywana diagnozą pedagogiczną dotyczy zarówno wykrywania luk w wiedzy i umiejętnościach ucznia, jak i w umiejętnościach posługiwania się przez nauczycieli różnymi formami kontroli i oceny postępów uczniów w nauce.

Poprawnie przeprowadzona diagnoza edukacyjna wspomaga pracę nauczyciela, szczególnie w zakresie radzenia sobie z problemami wychowanków, ale także wskazuje czy i jakie powinien wprowadzić zmiany w sposobie ich kształcenia. Ponadto motywuje go do doskonalenia własnych umiejętności i wzbogacania swojego warsztatu pracy.

Każdy nauczyciel nie powinien rozpoczynać procesu nauczania bez informacji o poziomie wiedzy i umiejętności swoich uczniów, ponieważ mogą oni mieć różne uzdolnienia, jak i różne opóźnienia w rozwoju lub w nauce. Wiadomości uzyskane z diagnozy edukacyjnej stanowią dla niego wskaźnik, jak zaplanować realizację procesu edukacyjnego dla danej grupy uczniów w roku szkolnym, aby sprostać założeniom reformy oświaty, wymaganiom określonym w podstawie programowej oraz oczekiwaniom zarówno ucznia, jego rodziców jak i środowiska lokalnego. W edukacji mówi się o diagnozie edukacyjnej, jako o diagnozowaniu osiągnięć

w nauce ucznia i diagnozowaniu jego potrzeb edukacyjnych. Ponadto uważa się, że diagnoza edukacyjna dostarcza zarówno uczniom, ich rodzicom i nauczycielom informacji wyjaśniającej przebieg i wyniki uczenia, wskazuje na możliwości podniesienia efektów kształcenia w szkole, na podniesienie trafności oceniania szkolnego, itd.

1.1. Cel diagnozy

Celem diagnozy edukacyjnej jest ukierunkowanie nauczycieli na wszystkich poziomach kształcenia na potrzebę zrozumienia indywidualności swoich uczniów i mechanizmów oraz uwarunkowań ich rozwoju. Jeśli nauczyciel umie przeprowadzić diagnozę edukacyjną i zna różne formy diagnozy edukacyjnej to potrafi:

- zrozumieć:
 - ucznia i utworzyć dla niego indywidualny program oddziaływań,
 - grupę uczniów i mieć poczucie pewności, że kształci swoich wychowanków zgodnie z ich możliwościami, umiejętnościami i zdolnościami,
 - wpływ, jaki mają różne czynniki zewnętrzne i wewnętrzne na rozwój ucznia, aby np. na ich podstawie określić czynniki wpływające na jego aktywność i zachowanie w szkole,
 - siebie, a szczególnie motywy swoich działań, wzajemne relacje z uczniami, wartości, jakimi się powinien lub kieruje się w życiu,
- poznać:
 - różne sfery rozwoju ucznia ważne dla jego prawidłowego rozwoju,
 - indywidualne cechy dziedziczne i wpływy środowiska na rozwój ucznia,
- zaplanować:
 - działania edukacyjne dostosowane do potrzeb uczniów, którymi się opiekuje, uwzględniając ich cechy indywidualne, np. zdolności, doświadczenie, zainteresowania,
 - działania interwencyjne i wspomagające rozwój uczniów, gdy wie, że wystąpiła sytuacja budząca niepokój i gdy ma pewne podejrzenia o wystąpieniu różnych nieprawidłowości i deficytów,
 - monitorowanie postępów dotyczących rozwoju ucznia, które pozwolą mu na prawidłowe oddziaływanie i ocenę skuteczności metod i form w działaniach zastosowanych dla tego ucznia,
 - korygowanie swojego postępowania pedagogicznego.

Jeśli znamy cel diagnozy to wiemy, jak ją poprowadzić, dla kogo i kiedy. Najczęściej na początku roku szkolnego jesteśmy zainteresowani, jakich uczniów będziemy kształcić w danym roku szkolnym. Chcemy poznać cechy osobowościowe, uzdolnienia i braki swoich uczniów, dlatego planujemy wstępną diagnozę edukacyjną i przeprowadzamy ją. Na podstawie otrzymanych wyników określamy indywidualne potrzeby ucznia lub całej klasy, a następnie planujemy odpowiednie działania edukacyjne, dobieramy odpowiednie formy i metody kształcenia, dokonujemy wyboru materiałów dydaktycznych, merytorycznych, czy szkoleniowych i planujemy sposób sprawdzania i oceniania uczniów. W trakcie realizacji procesu edukacyjnego gromadzimy informacje pozwalające ocenić postępy i rozwój każdego ucznia lub całej klasy.

1.2. Identyfikacja mocnych i słabych stron ucznia

Poprawnie zidentyfikowane mocne i słabe strony każdego ucznia, pozwalają wprowadzać prawidłowe i korzystne zmiany w ich kształceniu. Identyfikacja taka, jak pisałem wcześniej to np. rozpoznanie zdolności ucznia, ustalenie przyczyn i skutków trudności w opanowywaniu umiejętności objętych procesem kształcenia na określonym etapie oraz przewidywanie rozwoju osiągnięć ucznia.

Poprzez diagnozowanie mocnych stron ucznia możemy: opisać prawidłową dynamikę jego rozwoju, zaobserwować jego postępy w uczeniu się, w tym realizację zaleceń zapisanych w podstawie programowej i zachowaniu w różnych sytuacjach życia. Gdy poszukujemy ww. pozytywów czyli mocnych stron ucznia to mówimy o diagnozie edukacyjnej pozytywnej.

Po zdiagnozowaniu słabych stron ucznia możemy: określić utrudnienia, bariery, zaległości, niebezpieczeństwa w jego rozwoju, a także podać czas, jaki potrzebuje do opanowania wiadomości i umiejętności realizowanych w szkole i opisanych w podstawie programowej. Gdy poszukujemy ww. mechanizmów zaburzeń i negatywnie ocenianych form zachowania, to mówimy o diagnozie edukacyjnej negatywnej.

Podsumowując można stwierdzić, że właściwie przeprowadzona diagnoza edukacyjna mocnych i słabych stron ucznia umożliwia nauczycielowi wykryć i uzasadnić niepowodzenia szkolne, określać osiągnięcia, uzdolnienia i zainteresowania ucznia, ale także określić sposoby współpracy z rodzicami i innymi podmiotami wspierającymi oświatę w realizacji procesu kształcenia. Na podstawie wyników uzyskanych z dobrze przeprowadzonej diagnozy

edukacyjnej możemy także stwierdzić, czy uczeń odnalazł się wśród rówieśników, czy otrzymał poprawną formę wsparcia podczas realizacji procesu kształcenia, czy prawidłowo został przygotowany do życia w przyszłości i czy nastąpiła poprawa jakości kształcenia w szkole. Dla rodziców poprawnie określone mocne i słabe strony ucznia są także bardzo ważne, ponieważ wskazują im poziom rozwoju ich dziecka i informują czy istnieje potrzeba zorganizowania dla niego odpowiednich form pomocy i wsparcia.

Szkoły w oparciu o otrzymane wyniki diagnozy edukacyjnej projektują swoje działania edukacyjne na każdy rok szkolny. Znając mocne i słabe strony swoich uczniów mogą zaplanować odpowiednią liczbę zajęć wyrównujących dysproporcje edukacyjne lub rozwijające zainteresowania i zdolności uczniów. Ma to duży wpływ na jakość kształcenia i poziom oświaty w regionie i w Polsce.

2. WYBRANE TECHNIKI I METODY DIAGNOZY EDUKACYJNEJ

Prowadząc diagnozę edukacyjną w szkole stosujemy różne techniki i metody badań dostosowane do problemu, jaki chcemy zdiagnozować np. badamy warunki nauczania, prawidłowości zastosowanych programów nauczania, metod i technik nauczania, poprawność podanych wymagań edukacyjnych, osiągnięć poznawczych i motywacyjnych ucznia.

Techniki prowadzenia diagnozy edukacyjnej to odpowiednie czynności praktyczne badacza, których celem jest zebranie danych o uczniu. Do technik diagnozy edukacyjnej zaliczamy np. wywiad, rozmowę, obserwację, analizę dokumentów, ankietowanie. Metody prowadzenia diagnozy to zespół powtarzalnych sposobów postępowania diagnostycznego.

Nauczyciel prowadzący diagnozę wybierając odpowiednią metodę i technikę do badań powinien kierować się także: oczekiwaniami władz szkoły; planem organizacji roku szkolnego; programem dydaktyczno – wychowawczym i profilaktycznym szkoły; efektami kształcenia zapisanymi w podstawie programowej, oczekiwaniami rodziców ucznia; opinią otrzymaną przez ucznia z poradni psychologiczno – pedagogicznej lub od pedagoga, psychologa pracującego w szkole.

Rozpoczynając planowanie przebiegu diagnozy, powinniśmy zacząć od dobrania odpowiednich metod i technik diagnostycznych, następnie przygotować odpowiednie narzędzia diagnostyczne, wybrać sposób analizy wyników otrzymanych z prowadzonego badania diagnostycznego, następnie przeprowadzić rozumowanie diagnostyczne oraz dokonać

weryfikacji wyniku diagnostycznego. Na podstawie otrzymanego wyniku z diagnozy edukacyjnej zaproponować sposób niezbędnych zmian w realizacji procesu edukacyjnego.

2.1. Rozmowa lub wywiad

Rozmowa to bezpośredni kontakt nauczyciela, opiekuna lub innego badacza diagnosty z uczniem w celu gromadzenia różnych danych o nim i jego środowisku.

Rozpoczynamy ją od części wstępnej, gdzie przedstawiamy siebie, cel prowadzonej rozmowy, tworzymy atmosferę życzliwości, zapewniamy ucznia o dyskrecji i motywujemy go do szczerych odpowiedzi. Następna część zwana zasadniczą to zadawanie pytań dotyczących problemu, który zamierzamy rozwiązać. Na początku rozmowy zadajemy pytania łatwe i neutralne, następnie trudniejsze, a na końcu bardzo trudne (szczególnie emocjonalnie). Staramy się tak prowadzić rozmowę, aby zobowiązać ucznia do uczciwych odpowiedzi, nie sugerujemy ani nie ujawniamy mu własnych opinii na badany temat. Prowadząc rozmowę z uczniem przedstawiamy mu cel rozmowy, określamy kierunek jej przebiegu. Nauczyciel diagnosta powinien być do rozmowy przygotowany merytorycznie, a ponadto w czasie jej trwania być dla ucznia sympatyczny, życzliwy, uśmiechnięty, cierpliwy, nie wprowadzać go w stan zniecierpliwienia, lęku lub zdenerwowania. Zakończenie rozmowy z uczniem staramy się, aby było krótkie. Dziękujemy za rozmowę. Z przeprowadzonej rozmowy najlepiej, gdy utworzymy od razu notatkę, w której zapisujemy kto ją prowadził i z kim, w jakim terminie i na jaki temat. Jakie były odpowiedzi ucznia, jak się zachowywał podczas rozmowy itp.

Wywiad jest rozmową kierowaną i służy do gromadzenia różnych informacji, faktów, wydarzeń, opinii, postaw ucznia badanego, itp. Stosujemy różne rodzaje wywiadów zależnie od zasad konstrukcyjnych, formy i charakteru wywiadu, a także od rodzaju badanego problemu, liczby osób uczestniczących w badaniu oraz pojawiającej się konieczności i wynikających z niej różnych następstw.

Wywiady mogą być: jawne lub ukryte; formalne lub nieformalne; indywidualne lub zbiorowe; ustne lub pisemne; swobodne lub skategoryzowane.

Przygotowując wywiad jawny powiadamy ucznia, że chcemy przeprowadzić z nim wywiad na określony temat oraz ustalamy z nim termin jego przeprowadzenia. Za jego zgodą możemy ten wywiad nagrywać. Gdy uczeń wyraża zgodę na przeprowadzenie wywiadu i zna jego cel to wywiad taki nazywamy wywiadem formalnym, a gdy uczeń nie zna jego celu, ale wyraża zgodę na jego przeprowadzenie nazywamy go wywiadem nieformalnym. Prowadząc

natomiast wywiad ukryty nie informujemy ucznia o jego prowadzeniu. Po zakończeniu takiego wywiadu od razu robimy notatkę z jego przebiegu. Jeśli prowadzimy wywiad z jednym uczniem to mówimy o wywiadzie indywidualnym, natomiast gdy prowadzimy go z grupą uczniów to mówimy o wywiadzie zbiorowym. W wywiadzie zbiorowym dyskutujemy z grupą uczniów na określony temat (np. w formie burzy mózgów). Z takiego wywiadu w krótkim czasie uzyskujemy kilka wypowiedzi od różnych uczniów (najlepiej, gdy uczniowie nie są ze sobą powiązani). Wypowiedzi te są bardziej wiarygodne, bo uzupełniane lub korygowane przez wszystkich uczestników wywiadu. W przypadku zastosowania w wywiadzie pytań otwartych, których liczba jest zmienna mówimy o wywiadzie swobodnym, natomiast gdy pytania mają charakter zamknięty i liczba ich jest stała mówimy o wywiadzie skategoryzowanym.

Nauczyciel z niedużym doświadczeniem dydaktyczno - pedagogicznym i diagnostycznym może przeprowadzić wywiad skategoryzowany w celu zebrania danych o swoim wychowanku, które następnie może porównać z innymi danymi uzyskanymi od innych uczniów na ten sam temat lub problem. Natomiast wywiad swobodny z uczniem powinien przeprowadzić nauczyciel z dużym doświadczeniem dydaktycznym i diagnostycznym, gdyż to doświadczenie pozwala mu w przypadku wystąpienia różnych trudności w odpowiednim momencie przejąć inicjatywę i prawidłowo poprowadzić wywiad.

Ostatnio często spotyka się przeprowadzanie różnych wywiadów w formie pisemnej, tzw. wywiady pisemne z wykorzystaniem różnych sposobów i możliwości komunikowania się przez Internet. Zaletą takiego wywiadu jest umożliwienie nauczycielowi badającemu problemy uczniów kilkakrotnie powracanie do zadanych pytań i otrzymanych odpowiedzi, aby dokładnie sformułować wnioski, natomiast wadą takiego wywiadu jest brak pewności, że rozmawia z uczniem za którego ten się podaje.

Początkujący nauczyciel prowadząc diagnozę potrzeb swoich uczniów najlepiej, gdy skorzysta z wywiadu jawnego i indywidualnego, a wszystkie odpowiedzi od razu zapisuje, aby nie przeoczyć istotnych jej elementów. Pytania do wywiadów powinien przygotować tak, aby miały charakter informacyjny, motywujący do szczerych oraz wyczerpujących odpowiedzi. Wywiad powinien zakończyć podziękowaniem uczniowi za jego udział w tym wywiadzie.

2.2. Obserwacja

Do najczęściej stosowanych diagnoz edukacyjnych przez nauczyciela należy obserwacja: swobodna, ciągła, przypadkowa, systematyczna, czasowa, fotograficzna. Codzienna praca

w szkole to ciągła obserwacja zachowania uczniów, ale także śledzenie jego osiągnięć i postępów w nauce. Obserwacja ucznia w szkole polega na gromadzeniu informacji drogą spostrzeżeń poprzez rejestrację zdarzeń i faktów lub poprzez obserwację kontrolowaną z użyciem np. kamery, magnetofonu i arkusza obserwacyjnego dostosowanego do badanego problemu.

Obserwację swobodną stosuje większość nauczycieli, natomiast znacznie mniej popularna jest obserwacja przypadkowa. Obserwacja ciągła stosowana jest, gdy codziennie nauczyciel notuje zdarzenia zaobserwowane, a obserwacja czasowa, gdy obserwujemy jakieś zdarzenia w jednakowych odcinkach czasu. Obserwacja przypadkowa występuje, gdy nauczyciel gromadzi swoje spostrzeżenia w określonym czasie, a jej celem jest poznanie lub wykrycie problemu czy zjawiska procesów np. patologicznych zachodzących w zbiorowościach społecznych. Stosując obserwację systematyczną nauczyciel powinien uczestniczyć w badanej grupie uczniów, którą może obserwować w sposób jawny lub niejawny. W przypadku prowadzenia obserwacji fotograficznej obserwowane zdarzenie jest rejestrowane wizyjnie.

Jeśli początkujący nauczyciel przystępuje do diagnozy problemu dydaktycznego lub wychowawczego i zdecydował się zastosować technikę diagnozy zwaną obserwacją, to powinien prawidłowo się do niej przygotować, mobilizując swoje siły twórcze. Na wstępie wybiera rodzaj obserwacji, następnie przygotowuje narzędzia diagnostyczne do prowadzonej obserwacji, a potem ją przeprowadza. Na podstawie otrzymanych wyników określa potrzeby ucznia i proponuje dla niego wsparcie. Aby poprawnie poprowadzić różnego rodzaju obserwacje powinien posiadać odpowiednie umiejętności oceniania i wnioskowania oraz odpowiednie cechy indywidualne, jak: wnikliwość, uczciwość, pracowitość, spostrzegawczość, rzetelność, obiektywność, itp. Ważne jest także to, aby obserwując ucznia rejestrował swoje spostrzeżenia niezależnie od własnych przekonań, osądów i uczuć.

2.3. Ankietowanie

Ankietowanie to technika diagnozy edukacyjnej oparta na badaniu potrzeb edukacyjnych ucznia w oparciu o takie narzędzia diagnostyczne, jak ankietę (najlepiej standaryzowaną), którą uczeń samodzielnie wypełnia. Ma ono na celu zebranie jak najwięcej informacji na temat, np. jakości nauczania przez nauczycieli, zrozumienia przez ucznia treści przekazywanych mu na lekcji, zadowolenia z wyboru szkoły itp. W ankietowaniu najczęściej stosujemy ankietę

z pytaniami dotyczącymi jednego problemu i formułujemy je w sposób raczej prosty, konkretny i jednoznaczny.

Ankietowanie badające problemy w nauce uczniów w szkole przeprowadza najczęściej nauczyciel o odpowiednich umiejętnościach diagnostycznych, wykorzystując własne lub standaryzowane narzędzia diagnostyczne, najczęściej są to różnego rodzaju i o różnej formie ankiety lub kwestionariusze ankiet. Ankietowanie można przeprowadzać wykorzystując ankiety mające charakter jawny, gdzie uczeń wpisuje swoje dane lub anonimowe bez opisu danych badanego ucznia. Zaletą ankietowania jest możliwość zdiagnozowania w krótkim czasie problemów różnych uczniów w klasie lub poznać ich zdanie na temat badanego problemu, natomiast wadą ankietowania, szczególnie anonimowego jest brak możliwości zweryfikowania prawdomówności ucznia, stopnia zrozumienia przez niego zadanego pytania oraz skonsultowania z nim ewentualnych wątpliwości. W środowisku lokalnym do przeprowadzenia ankietowania wykorzystuje się prasę lokalną lub regionalną albo możliwości komunikowania przez Internet, np. pocztę e-mailową.

Nauczyciel rozpoczynający pracę w szkole może prowadzić ankietowanie uczniów stosując ankiety wcześniej standaryzowane lub powtórzyć ankietowanie, gdy wyniki uzyskane z ankiet wskazują na dużą rozbieżność w odpowiedziach ucznia. Planując pierwsze ankietowanie powinien je zaprojektować, następnie wybrać odpowiednie narzędzia i umiejętnie je przeprowadzić. Poprawnie przeprowadzone ankietowanie stanowić będzie dla niego ważne źródło informacji niezbędnych do prawidłowego planowania procesu nauczania. Ankietowanie prowadzone przez nauczycieli o większym doświadczeniu diagnostycznym, którzy potrafią sami przygotować dobre narzędzia diagnostyczne i dostosować je do problemów ucznia w szkole dają znacznie więcej informacji o np. przyczynach problemu i możliwościach jego rozwiązania w badanej klasie. Nauczyciel diagnosta potrafi na podstawie takiego ankietowania określić poprawność doboru programu nauczania i stosowanych form zajęć czy metod pracy z uczniem. Każde przeprowadzone ankietowanie jest także źródłem informacji o efektach pracy ucznia i pracy dydaktyczno- wychowawczej nauczyciela.

2.4. Analizowanie dokumentów z wytworów kształcenia i osiągnięć ucznia

Analizowanie dokumentów szkolnych z różnych działań ucznia w trakcie realizacji procesu edukacyjnego to kolejna technika wykorzystywana w diagnozie edukacyjnej. Stosujemy ją, gdy chcemy na jej podstawie określić problemy edukacyjne szkoły, trudności nauczycieli

w realizacji procesu edukacyjnego, a także problemy związane z prowadzonym kształceniem uczniów.

Dyrektor szkoły dzięki prowadzonej analizie dokumentacji tworzonej przez nauczycieli z realizowanego przez nich procesu edukacyjnego, może określić ich stopień zaangażowania i poprawność prowadzonego przez nich kształcenia, natomiast na podstawie dokumentacji z osiągnięć uczniów określić przyrost wiedzy i umiejętności uczniów oraz prawidłowość oceniania.

Analizowanie przez nauczycieli różnych wytworów powstałych podczas kształcenia uczniów, jak: rysunki, zeszyty szkolne, listy, wypracowania, pamiętniki lub prac wytwórczych uczniów z plasteliny, gliny, tektury, włókna, metali, drewna, pozwala im ocenić ich osiągnięcia i sprzyja lepszemu ich poznaniu. Oceniając ww. wytwory ucznia nauczyciele powinni brać pod uwagę zarówno możliwości uczniów, ich sprawność i tempo pracy.

2.5. Pomiar dydaktyczny

Pomiar dydaktyczny z definicji jest pomiarem osiągnięć szkolnych, dających informacje o postępach ucznia lub grupy uczniów. Jego celem jest zmierzenie i ocenianie postępów i osiągnięć uczniów o charakterze poznawczym czyli sprawdzanie i ocenianie jego umiejętności i wiadomości nabytych zgodnie z realizowaną podstawą programową. Ocenie poziomu osiągnięć poznawczych ucznia w zakresie realizowanego programu nauczania jest przyporządkowany symbol określający ten poziom w wybranej skali osiągnięć. Zasady przyporządkowania powinny być ustalone i możliwie dokładnie przestrzegane. Aby dokonać pomiaru ww. osiągnięć ucznia stosujemy odpowiednie narzędzia pomiarowe, jak np. test osiągnięć szkolnych.

Pomiar dydaktyczny dzieli się na pomiar różnicujący i sprawdzający. Pomiar sprawdzający stosujemy, gdy osiągnięcia uczniów porównujemy z wymaganiami podanymi w podstawie programowej. W pomiarze sprawdzającym wymaga się dokładnego opisu czynności ucznia, które po zrealizowanych tematach lekcji mają być zmierzone. Zadania wykorzystane do pomiaru sprawdzającego powinny dotyczyć wymagań programowych z zakresu badanego materiału nauczania a poziom tych wymagań powinien dotyczyć pełnego opanowania treści programowych z badanego działu.

Pomiar różnicujący stosujemy, gdy chcemy wyniki jednego ucznia porównać z wynikami innych uczniów w klasie lub wyniki klasy porównać do wyników innych klas w szkole, albo też gdy interesuje nas porównanie wyników ze swojej szkoły z wynikami innych szkół w rejonie. W pomiarze różnicującym, zadania dobieramy tak, aby różnicowały badanych uczniów w zakresie opisanych w podstawie programowej osiągnięć. Pomiar ten obejmuje program jednego roku lub całego kursu przedmiotu nauczania i brak w nim założeń dotyczących poziomu osiągnięć uczniów.

3. WYBRANE NARZĘDZIA DIAGNOZY EDUKACYJNEJ

Do narzędzi badawczych stosowanych przez nauczycieli podczas diagnozowania uczniów na różnych poziomach edukacyjnych należą: arkusz obserwacji, kwestionariusz wywiadu lub karta wywiadu, testy np. sprawdzające osiągnięcia ucznia, ankiety, kwestionariusz ankiety, skala opisowa, itd. Wymienione narzędzia diagnostyczne zastosowane do uzyskania informacji o uczniach to najczęściej zbiory pytań, zadań, spostrzeżeń przygotowanych na potrzeby tych badań i dostosowane do tematu badanego problemu.

Nauczyciele posługując się wybranymi narzędziami badawczymi z ww., sporządzają przed realizacją programu nauczania diagnozę wstępną. W oparciu o jej wyniki planują działania wspierające dla uczniów, następnie w trakcie realizacji kształcenia monitorują ich rozwój na danym etapie kształcenia i na zakończenie roku sprawdzają przyrost ich umiejętności uzyskanych w trakcie realizacji tego kształcenia. Na podstawie ww. badań wiedzą czy uczeń osiągnął założone efekty kształcenia na realizowanym poziomie kształcenia i czy został prawidłowo przygotowany np. do kontynuowania nauki na wyższym poziomie kształcenia oraz czy rozwinął swoje umiejętności zgodnie z zainteresowaniami i zdolnościami.

3.1. Arkusz obserwacji ucznia

Arkusz obserwacji ucznia to narzędzie stosowane do diagnozy zarówno problemów dydaktycznych, jak i wychowawczych ucznia w klasie, do analizy i opisu przypadku niedostosowania społecznego ucznia, do rozpoznania występującej w klasie sytuacji problemowej, a także do rozwiązania problemu edukacyjnego lub wychowawczego w szkole. Wnioski uzyskane na podstawie arkusza obserwacji wspierają szczególnie nauczyciela podczas

projektowania nauczania i prawidłowej realizacji procesu edukacyjnego, a zdiagnozowane mocne i słabe strony ucznia pozwalają mu dostosować plan realizacji programu nauczania do ich potrzeb.

Nauczyciel może przygotować arkusz obserwacji badający powstałe w klasie trudności dydaktyczno-wychowawcze uczniów według własnego uznania. Prowadzona obserwacja daje mu poczucie pewności o prawidłowej realizacji kształcenia oraz poczucie lepszego poznania wychowanków i większej sprawiedliwości w ocenianiu. Na podstawie takiego arkusza może także ocenić np. na jakim poziomie znajduje się uczeń. Gdy uczeń potrafi twórczo rozwiązywać problemy, bardzo dobrze wykorzystuje nabyte w trakcie uczenia się umiejętności, doskonale radzi sobie w trudnych i nowych sytuacjach to osiąga największy poziom kształcenia. Gdy uczeń musi przy rozwiązywaniu zadań korzystać z pomocy nauczyciela, ale samodzielnie wykona zadania o małym lub niewielkim stopniu trudności, to osiąga znacznie najniższy poziom. Nauczyciele planując realizację kształcenia w swojej klasie kierują się zdiagnozowanym poziomem wiedzy i umiejętności uczniów. Najczęściej jednak nastawiają się podczas planowania na uczniów, którzy samodzielnie potrafią radzić sobie z rozwiązywaniem problemu lub zadania o średnim stopniu trudności. Takie rozwiązanie nie jest poprawne, gdyż nie motywuje zdolnego ucznia i zniechęca ucznia słabego.

Według mnie nauczyciel przeprowadzając samodzielnie diagnozę potrzeb ucznia na własnym arkuszu osiągnięć ucznia może w oparciu o jej wynik wprowadzić do swoich planów realizacji programu nauczania różne zasady, formy i metody nauczania, które pozwolą mu na indywidualizację nauczania, wzmocnią aktywizację i motywację ucznia do uczenia się. Forma i sposób tworzenia takiego arkusza uzależniony jest od diagnozowanego problemu dydaktycznego, wychowawczego czy społecznego. Nauczyciel może go tworzyć zarówno dla pojedynczego ucznia, jak i całej klasy. Poniżej, chciałbym przedstawić jeden z arkuszy obserwacji, z której korzystam w mojej pracy.

ARKUSZ OBSERWACJI OSIĄGNIĘĆ UCZNIĄ GIMNAZJUM

Nazwisko i imię ucznia

Klasa Rok szkolny

Środowisko ucznia: wiejskie miejskie

rodzice : matka ojciec opiekun

Lp	Umiejętność badana	Rok		Miesiące									
		IX	X	XI	XII	I	II	III	IV	V	VI		
1	Aktywność na zajęciach												
2	Rozumienie instrukcji do ćwiczeń												
3	Samodzielne rozwiązywanie zadań												
4	Korzystanie z informacji z różnych źródeł												
5	Korzystanie z pomocy kolegów, gdy powstaje problem												
6	Swobodne wypowiedzianie się na lekcji												
7	Zainteresowanie zagadnieniami realizowanymi na lekcji												
8	Przygotowanie do lekcji												
9	Koncentracja na lekcji												
10	Twórcze rozwiązywanie problemu												
11	Stosuje poznane prawa i zasady w rozwiązywaniu zadań problemowych o średnim stopniu trudności												
12	Stosuje poznane prawa i zasady w rozwiązywaniu zadań problemowych o niewielkim stopniu trudności												
13	Wspiera kolegów w pracy grupowej												
14	Rozszerzone zainteresowanie przedmiotem												
15	Zachowanie w trakcie trwania lekcji												

Na podstawie opisanego arkusza obserwacji mogą dowiedzieć się np. czy uczeń jest twórczy, koleżeński, czy potrafi uczestniczyć w różnych przedsięwzięciach mających wpływ na jego

rozwój, potrafi radzić sobie w trudnych sytuacjach problemowych, czy chętnie korzysta z różnych źródeł podczas uczenia się, czy potrafi wykorzystać nabyte umiejętności przy rozwiązywaniu zadań problemowych o różnym stopniu trudności, itd.

Informacje, które uzyskamy na podstawie prowadzonej obserwacji, możemy wykorzystać podczas planowania zróżnicowanych form zajęć wspierających ucznia, w pokonywaniu trudności z jakimi się spotka w szkole, a także poprawnie dobrać program nauczania do potrzeb edukacyjnych i możliwości ucznia.

3.2. Kwestionariusz wywiadu

Kwestionariusz wywiadu to kolejne narzędzie diagnozy edukacyjnej, często stosowane przez nauczycieli. Może być pisemny i ustny. Kwestionariusz jest zbiorem pytań na jeden lub więcej tematów, uporządkowanym logicznie i graficznie. W kwestionariuszu pisemnym mogą być pytania zamknięte, zaopatrzone w gotowe wypowiedzi do wyboru lub pytania otwarte, na które uczeń sam musi napisać odpowiedź albo pytania półotwarte, gdzie uczeń wybiera odpowiedź z podanych propozycji lub formuluje swoją odpowiedź. Kwestionariusz wywiadu ustny wypełnia nauczyciel prowadzący wywiad z uczniem w trakcie jego trwania.

Każdy kwestionariusz wywiadu powinien oprócz zestawu pytań skierowanych do ucznia zawierać instrukcje oraz wskazówki dla prowadzącego wywiad np. dotyczące sposobu jego realizacji i przebiegu. Projektując kwestionariusz wywiadu musimy znać cel prowadzonego badania, do celu dobierać zakres tematyczny badania, następnie określić treść pytań, sposób ich formułowania, ustalić kolejność pytań, formę pomiaru, sposób skalowania odpowiedzi. Na zakończenie projektowania musimy określić ogólną strukturę kwestionariusza, jak i szatę graficzną. Pytania w kwestionariuszu powinny wynikać z problematyki badawczej oraz odnosić się do jednego problemu, tak, aby można było odpowiedzieć na nie w sposób jednoznaczny. Układ pytań musi być logiczny, od pytań ogólnych do szczegółowych. Trudne pytania umieszczamy w środku kwestionariusza, natomiast pytania łatwiejsze na początku i na końcu. Pytania podajemy w sposób przystępny i zrozumiały dla każdego ucznia. Należy unikać pytań wzajemnie sprzecznych, drażliwych, na tematy osobiste i takich, które dają możliwość udzielenia nieszczerych odpowiedzi.

Przykładowy kwestionariusz wywiadu z rodzicami stanowiący zestaw kilkunastu pytań otwartych, w celu zebrania informacji o uczniu zamieszczam poniżej.

KWESTIONARIUSZ WYWIADU Z RODZICAMI

data wywiaduwiek ucznia

dotyczy ucznia

Szkoła..... klasa

Nazwisko i imię rodzica.....

Nazwisko i imię prowadzącego wywiad

Środowisko ucznia: wieś małe miasto dużo miasto

Zestaw pytań do wywiadu:

1. Czy Pana/Pani

- dziecko chętnie uczestniczy w spotkaniach z kolegami ?
- dziecko uczestniczy w różnych formach relaksu?
- wie, co dziecko robi najczęściej w czasie wolnym i czym się interesuje?
- dziecko ma stałe obowiązki lub pracę w domu?

2. Czy Pana/Pani

- dziecko ma dobre warunki do nauki w domu?
- dziecko w domu posiada niezbędne podręczniki do nauki?
- dziecko chętnie uczestniczy w zajęciach szkolnych?
- dziecko miało kłopoty z uczeniem się w klasach niższych?

3. Które przedmioty sprawiają najwięcej trudności Pana/Pani dziecku?

4. Których przedmiotów Pana/Pani dziecko najchętniej się uczy?

5. Ile czasu poświęca Pan/Pani swojemu dziecku dziennie na wsparcie w nauce?

6. Czy dziecko Pana/Pani wspiera w nauce siostra lub brat?

7. Czy według Pana/Pani syn lub córka za dużo czasu poświęca na naukę w domu?

8. Jaki jest stosunek Pana/Pani dziecka do obecnej szkoły?

9. Jaki jest stosunek do nauczycieli Pana/Pani dziecka?

10. W jakich formach zajęć pozalekcyjnych uczestniczy Pana/Pani syn?

11. Czy Pana/Pani dziecko uczy się np. muzyki, języka itp. poza szkołą?

12. Czy Pana/Pani

- a. ma dobre kontakty z swoim dzieckiem?
- b. ma kłopoty wychowawcze lub inne ze swoim dzieckiem?
- c. dziecko posiada komputer?

2. Jakie są plany Pana/Pani dziecka na przyszłość?

Pytań do wywiadu można podać mniej lub więcej, dostosowując je do tematu prowadzonej diagnozy. Na podstawie przedstawionego wywiadu możemy zdiagnozować np. warunki pracy ucznia w domu, jakie obowiązki ma dziecko w domu, czy rodzice interesują się kształceniem swego dziecka, a także na jakie zajęcia dodatkowe chciałoby uczęszczać, czy rodzice myślą o przyszłości swego dziecka, czy wspierają go w realizacji różnych zadań szkolnych, itp.

3.3. Ankiety

Ankieta jest narzędziem badawczym, które wypełnia z reguły sam badany. Jest zestawem różnego rodzaju pytań do badanego, zarówno zamkniętych, jak i otwartych lub tylko otwartych czy tylko zamkniętych. Pytania te mogą mieć różną formę i rodzaj odpowiedzi. Mogą to być pytania wprowadzające, uzupełniające w oparciu o opinię, o fakty, o źródło informacji oraz pytania metryczkowe, filtrujące, wykluczające się, sprawdzające, puste i podchwytliwe. W ankietach stosujemy także pytania typu prawda/fałsz, pytania tak/nie, ranking, pytania skalowane oraz pytania otwarte np. pytania o płeć, numeryczne, o datę wypełniania, pytania rozszerzonej lub krótkiej odpowiedzi itd. Pytania zamknięte mogą być jednokrotnego wyboru lub wielokrotnego wyboru.

Ankieta składa się z kilku części, tj. z *instrukcji*, jako zachęty do jej wypełnienia, ze *wstępu*, w którym znajduje się temat i cel badania, informacji o instytucji prowadzącej badanie, a następnie z *pytań wstępnych* tzw. rozgrzewki, wprowadzających w cel badania i *pytań głównych* rozwijających tematykę badaną w przemyślany i wypróbowany sposób oraz *pytań końcowych* tzw. ochładzających, podsumowujących, a także *metryczki* w postaci danych niezbędnych, bez zobowiązania do podpisania przez ucznia swojej wypowiedzi. Budując ankietę nauczyciel powinien postawić takie pytania uczniowi, aby na ich podstawie mógł rozwiązać problem np. jaki sposób kształcenia zastosować, jakie są zainteresowania uczniów itp. Przykładową ankietę badającą zainteresowanie uczniów informatyką zamieszczam poniżej.

ANKIETA

Drogi uczniu, przed Tobą ankieta składająca się z kilku pytań. Proszę Cię o szczerą i pełną odpowiedź. W pytaniach wystarczy zakreślić wybraną odpowiedź lub udzielić pisemnej odpowiedzi na zadane pytanie. Twoje odpowiedzi i opinia będą wykorzystane przy planowaniu zajęć pozalekcyjnych z informatyki. Ankieta jest anonimowa.

1. Wymień dwa przedmioty, które lubisz w szkole najbardziej:

.....

2. Wymień dwa przedmioty, które najbardziej nie lubisz w szkole:

.....

3. Czy lubisz informatykę :

tak raczej tak raczej nie nie

4. Czy uczestniczyłeś w zajęciach pozalekcyjnych z informatyki:

tak nie rzadko

5. Czy chciałbyś uczestniczyć w zajęciach kół informatycznego?

tak nie czasem

6. Wymień poznane systemy operacyjne:

WINDOWS DOS

inne, jakie?

7. Jaka dziedzina informatyki interesuje Cię najbardziej:

grafika komputerowa techniki multimedialne

tworzenie stron internetowych programowanie

inne, jakie?

8. W jakim języku chciałbyś umieć programować:

Pascal C++

Java C

inny, jaki?

9. Czy chciałbyś tworzyć rozbudowane prezentacje multimedialne?

tak raczej tak raczej nie nie

10. Czy korzystasz z Internetu?

„Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłością oświaty” projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

tak nie rzadko

11. Czy chciałbyś umieć obsługiwać i stosować różne urządzenia multimedialne, jak:

tablice interaktywne rzutniki multimedialne
 kamera cyfrowa wizualizier
 inne, jakie?

12. Które programy użytkowe chciałbyś umieć stosować?

Ms Word Ms Excel
 PowerPoint PhotoShop
 inne, jakie?

13. Jakie chciałbyś poznać sposoby komunikowania przez internet?

poczta elektroniczna czat
 inne, jakie?

14. Czy chciałbyś umieć tworzyć stronę internetową?

tak raczej tak raczej nie nie

15. Z jakich usług internetowych chciałbyś umieć korzystać?

sklepy internetowe telewizja internetowa
 bankowość internetowa gry online
 inne, jakie?

Czy jesteś zainteresowany nabyciem umiejętności w zakresie wykorzystania grafiki i animacji w praktyce?

tak raczej tak raczej nie nie

16. Zaznacz płeć:

dziewczynka, chłopiec

17. Mieszkasz :

wieś małe miasto dużo miasto

Dziękujemy

Jeśli dobrze przygotujemy ankietę diagnozującą różne problemy uczniów, to otrzymane wnioski z analizy jej wyników pozwolą nam ukierunkować nasze działania dydaktyczne i wychowawcze na zaspokojenie potrzeb i oczekiwań ucznia oraz zaproponować poprawne formy wsparcia jego wszechstronnego rozwoju. Znając wyniki ankiety możemy także zaplanować odpowiednie metody i formy pracy oraz metody nauczania dobrane

do realizowanych treści, potrzeb, umiejętności i preferencji uczniów. Znając zainteresowania i uzdolnienia ucznia możemy także rozszerzyć odpowiednie treści kształcenia dostosowując do nich sposób ich realizacji, tak, aby uczniowie mogli rozwijać swoje uzdolnienia i swój talent.

3.4. Testy osiągnięć

Reforma oświaty kładzie duży nacisk na osiągnięcie dla danego poziomu nauczania odpowiednich efektów kształcenia uczniów. Potrzebne są więc dobre metody i narzędzia do badania tych efektów. Najczęściej stosowanymi metodami badającymi osiągnięcia ucznia przez nauczycieli są odpowiedzi ustne i odpowiedzi pisemne w formie testu osiągnięć, identycznego dla wszystkich uczniów. Prawidłowo skonstruowany test osiągnięć pełni dwie podstawowe funkcje: terapeutyczną i diagnostyczną. Funkcja terapeutyczna umożliwia wyrównywanie poziomu intelektualnego ucznia, a funkcja diagnostyczna pozwala określić zarówno osiągnięcia, jak i braki w wiadomościach i umiejętnościach szkolnych.

Test osiągnięć uczniów jest zbiorem różnych zadań przeznaczonych do rozwiązania, które świadczą o poziomie opanowania wiedzy i umiejętności ucznia na danym poziomie kształcenia i określenia osiągniętych przez niego efektów kształcenia.

Mamy różny podział testów. Ze względu na jego przeznaczenie rozróżniamy testy sumujące (składające się z większej liczby zadań rozwiązywanych przez wszystkich uczniów uczestniczących w kształceniu), kształtujące i diagnostyczne (odkrywają przyczyny ewentualnych błędów). Ze względu na rodzaj pomiaru rozróżniamy testy sprawdzające jednostopniowe, sprawdzające wielostopniowe oraz testy różnicujące. Ze względu na sposób udzielania odpowiedzi rozróżniamy testy praktyczne, testy ustne i testy pisemne. W testach praktycznych uczeń wykonuje różne czynności na wyposażonym stanowisku pracy lub w warunkach zbliżonych do sytuacji naturalnych albo w sytuacji umownej. W testach pisemnych stosujemy różne rodzaje zadań, jak zadania:

- krótkiej odpowiedzi, gdzie uczeń odpowiada w postaci pojedynczego słowa, liczby, zdania lub wyrażenia matematycznego,
- rozszerzonej odpowiedzi np. rozprawka na zadany temat,
- z luką, gdzie uczeń wstawia słowa lub wyrażenia brakujące w zdaniu,
- na dobieranie, gdzie uczeń dopasowuje poprawnie dane z dwu lub więcej kolumn,
- prawda – fałsz, w których uczeń ocenia prawdziwość podanego twierdzenia lub zdania,

- wyboru, w których uczeń wybiera odpowiedź prawidłową z podanych odpowiedzi.

Konstruując test należy pamiętać, aby zadania testowe były wolne od nadmiaru zadań pamięciowych, ale bogate w sprawdzanie umiejętności o różnym poziomie wymagań oraz oparte na praktycznym zastosowaniu, związane z życiem. Bardzo ważna jest poprawność dydaktyczna testu. Test skierowany do ucznia wymaga precyzyjnie określonej instrukcji, która powinna być prosta, zwięzła i zrozumiała dla ucznia. Dobrze skonstruowany test to taki, w którym uczniowie będą udzielali określonych i jednoznacznych odpowiedzi na identyczne pytania przy zastosowaniu jednakowych kryteriów oceniania.

Każdy test powinien charakteryzować się odpowiednimi cechami jak: aktywność (jednoznaczność wykrywanej cechy), trafność (stopień zgodności wyników z wynikami otrzymanymi), czułość, (różnicowanie uczniów ze względu na zasób posiadanych umiejętności i wiadomości) rzetelność (dokładność, niezawodność zmierzonych wyników), diagnostyczność (wykrywa to, co uczeń umie z badanego materiału oraz wszystkie braki i luki w tym zakresie) i praktyczność (prostota z jaką test mierzy osiągnięcia ucznia).

Planując tworzenie testu rozpoczynamy od opracowania jego koncepcji, sporządzamy plan testu, układamy zadania i przygotowujemy ostateczną wersję testu, następnie przeprowadzamy próbne testowanie i przygotowujemy punktowanie wyników testowania oraz, robimy zestawienie wyników w tabeli zbiorczej. W dalszej kolejności, oceniamy łatwość, moc różnicującą, statystyczną analizę wykonania zadań przez uczniów, oszacowujemy rzetelność testu, przeliczamy wyniki punktowe na stopnie szkolne, analizujemy i interpretujemy wyniki badania osiągnięć szkolnych, komunikujemy te wyniki. Chciałbym przedstawić przykładowy test praktyczny z informatyki.

TEST PRAKTYCZNY Z INFORMATYKI

„*Pisanie, rysowanie w edytorze tekstu*”

I. Informacje wstępne dla ucznia

*Masz przed sobą do rozwiązania, w ciągu jednej lekcji test składający się z 3 zadań.
Zanim przystąpisz do pracy, przeczytaj uważnie każde zadanie. Czas trwania 2 x 45 min.*

Pracuj samodzielnie, spokojnie, w skupieniu.

Powodzenia

II. Zestawienie badanych umiejętności

Lp.	Uczeń umie lub potrafi:	Liczba punktów	Nr zadania w teście
1	wyszukać informacje w Internecie na określony temat i zapoznać się z nimi.	1pkt	Zadanie 1
2	stworzyć notatkę na zadany temat i napisać ją w edytorze Word z zastosowaniem małych, wielkich liter	1pkt	
3	dostosować styl i rodzaj czcionki do napisanego tekstu	1 pkt	
4	utworzyć folder na dysku	1 pkt	
5	zapisać utworzoną notatkę w formie pliku w utworzonym folderze	1 pkt	
6	dobrać odpowiedni styl i kolor czcionki	1 pkt	Zadanie 2
7	wprowadzić do napisanego tekstu elementy dekoracyjne	1 pkt	
8	wybrać odpowiedni rysunek z galerii zdjęć dostosowując go tematyki opisanej w notatce.	1 pkt	
9	skopiować rysunek w odpowiednie miejsce w tekście	1 pkt	Zadanie 3
10	wybrać odpowiednie figury o różnych kształtach i do ww. notatki je wstawić.	1 pkt	
11	figury wstawione do tekstu wypełnić kolorem, deseniem i odpowiednio obrócić,	1 pkt	
12	zmienić styl i kolor czcionki w temacie notatki	1 pkt	
13	wstawić małą tabelkę do notatki i wypełnić ją liczbami.	1 pkt	
14	wydrukować stworzoną notatkę w drukarce.	1 pkt	

III. Treść zadań

Zadanie I

Wyszukaj w Internecie informacji na temat „Jak się odżywiać, aby żyć zdrowo”. Po ich przeczytaniu napisz w edytorze Word notatkę pod ww. hasłem. Notatka powinna zawierać co najmniej cztery zdania, być atrakcyjna w treści i wizualnie. Przy pisaniu notatki zastosuj różny rodzaj i styl czcionki oraz różną wielkość i kolor czcionki. Na dysku utwórz folder ZDROWIE. Utworzony tekst zapisz w tym folderze pod nazwą „Żyję zdrowo”.

Zadanie II

Do napisanego tekstu „Jak się odżywiać, aby żyć zdrowo”. wprowadź elementy dekoracyjne wykorzystując możliwość graficzne edytora Word. Dostosuj kolor grafiki tych elementów do tekstu. Wykorzystaj zasoby z galerii klipartów, wybierz odpowiedni rysunek tematycznie związany z treścią notatki i wstaw do tekstu. Pamiętaj, że całość ma być atrakcyjna wizualnie. Ponownie plik zapisz.

Zadanie III

Do utworzonej notatki dołącz elementy graficzne o różnych kształtach. Wykorzystaj kolorowe linie i kolorowe wypełnianie elementów zastosowanych figur. Zmień styl czcionki w temacie tekstu. Wstaw do notatki tabelę w wpis w nią datę stworzenia dokumentu. Całość zapisz. i wydrukuj.

Plan testu

Nr zadania	Liczba pkt	Razem pkt
Zadanie nr 1	5	14 pkt
Zadanie nr 2	4	
Zadanie nr 3	5	

Przedstawiony test zawiera zadania praktyczne, które mają na celu sprawdzenie umiejętności ucznia dotyczące wyszukiwania informacji w Internecie, korzystania z jego zasobów, posługiwania się edytorem tekstu Microsoft Word w zakresie najważniejszych możliwości takiego programu.

4. NAUCZYCIEL DIAGNOSTA

Współczesny nauczyciel pełni w szkole wiele ról, np. organizatora, motywatora, kierownika, prezentera, pomocnika, edukatora, doradcy, diagnostyka itd.

Sporządzenie diagnozy edukacyjnej jest jednym z obszarów pracy każdego nauczyciela, dlatego powinien umieć ją przeprowadzić. Rozpoczynając proces edukacyjny w szkole na określonym etapie kształcenia nauczyciel przeprowadza diagnozę wstępną w zakresie zidentyfikowania mocnych i słabych stron każdego ucznia. Następnie na podstawie uzyskanych wyników dostosowuje swoje działania edukacyjne i wychowawcze do indywidualnych i zbiorowych potrzeb uczniów.

Planując realizację programu kształcenia dla danej grupy uczniów nauczyciel powinien uwzględnić wszystkie wcześniej zdiagnozowane potrzeby uczniów. Przygotowuje więc diagnozę wstępną. Na początku dobiera odpowiednią metodę badań, następnie do niej wybiera odpowiednie narzędzia diagnostyczne. Przeprowadza badanie i na ich podstawie przygotowuje zestawienie jej wyników, następnie dokonuje analizy tych wyników. Na ich podstawie sporządza listę spostrzeżeń i wniosków, wskazujących, jak poprawnie zaplanować proces kształcenia, aby zrealizować potrzeby ucznia w zakresie:

- uzyskania odpowiedniego dla danego etapu kształcenia poziomu wiedzy i umiejętności
- rozwoju jego zainteresowań, uzdolnień,
- niwelowania opóźnień w nabywanych umiejętnościach niezbędnych do dalszego kształcenia.

W trakcie realizacji kształcenia uczniowie nauczyciel diagnozuje umiejętności i wiedzę ucznia, aby sprawdzić poprawność zaplanowanych działań. W przypadku niskich wyników w nauczaniu wprowadza korektę realizowanego planu nauczania. Po zrealizowaniu zaplanowanego procesu edukacyjnego nauczyciel także diagnozuje osiągnięcia uczniów na bazie uzyskanych efektów kształcenia.

Rola nauczyciela jako diagnosty jest bardzo ważna dla całego procesu kształcenia, a umiejętność diagnozowania potrzeb w zakresie właściwego zaplanowania procesu dydaktycznego i wychowawczego oraz w zakresie przebiegu nauczania, odczytywania efektów kształcenia stanowi ważny element jego pracy.

5. DIAGNOZA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Nauczyciele prowadząc nauczanie w szkole muszą być przekonani, że ich uczniowie osiągnęli zakładane efekty kształcenia, dlatego powinni prowadzić także sprawdzanie ich osiągnięć, czyli otrzymać informację zwrotną. Takie sprawdzanie opiera się na diagnozowaniu osiągnięć ucznia poprzez pozyskiwanie informacji o tym, w jakim stopniu, jakie wiadomości i umiejętności, określone programem nauczania, opanowali uczniowie.

Najczęściej prowadząc diagnozę osiągnięć uczniów stosujemy systematyczne sprawdzanie ich wiedzy i umiejętności, nabytej w trakcie realizacji kształcenia. Do najczęściej stosowanych metod ww. diagnoz osiągnięć należą :

- pisemne prace kontrolne przeprowadzane w formie testów np. sprawnościowych, rachunkowych, problemowych jakościowo itp.,
- kartkówki, sprawdziany,
- odpytywanie ustne uczniów,
- monitorowanie aktywności ucznia w trakcie realizacji np. doświadczeń lub ćwiczeń praktycznych.

Bardzo ważną częścią realizacji procesu kształcenia jest nie tylko sprawdzanie umiejętności i wiedzy uczniów ale także i ocenianie, czyli informacja o wyniku kształcenia. Oceniając porównujemy odpowiedź ucznia z wzorcem na stopień szkolny.

Ocenianie służy zarówno uczniom, nauczycielom i rodzicom uczniów do rozpoznawania poziomu i postępów w opanowaniu wiedzy i umiejętności na określonym etapie kształcenia. Głównym jego celem jest monitorowanie postępów i rozwoju ucznia, rozpoznawanie jego predyspozycji i trudności w uczeniu się oraz uzdolnień i zainteresowań. Ocenianie pozwala nauczycielowi wykryć luki, opóźnienia, błędy u ucznia i podjąć różne próby ich usunięcia. Powinno więc być prowadzone w takim czasie, kiedy jeszcze można podjąć korektę swoich działań edukacyjnych i przyczynić się do zmiany stylu swojej pracy i stylu pracy ucznia. Oceniający wartościuje osiągnięcia ucznia według kryteriów określonych skalą ocen szkolnych.

5.1. Funkcje i wartość oceny szkolnej

Ocena szkolna to informacja o wyniku kształcenia i osiągnięciach ucznia, powinna także pobudzać uczniów do nauki, uspakajając, wzbudzać w nich ufność we własne siły oraz przyczynić się do podniesienia ich wartości. Może także wzbudzać w nich strach, zniechęcać ich oraz wywoływać brak poczucia własnej wartości. Spełnia więc różne funkcje w procesie oceniania i nauczania.

Rozróżnia się funkcje oceniania, takie jak:

- funkcja selekcyjna, która występuje, gdy chcemy wyłonić w klasie uczniów wybitnych, zdolnych lub szczególnie uzdolnionych, o dużym talencie,
- funkcja diagnostyczna, występująca, gdy chcemy opisać słabe i mocne strony ucznia oraz przewidywać drogę jego dalszego rozwoju intelektualnego,
- funkcja motywacyjna, która występuje, gdy chcemy zmotywować ucznia do nauki lub do właściwego jego stosunku do uczenia się,
- funkcja informacyjna, określająca poziom wiedzy i umiejętności ucznia z danego przedmiotu w oparciu o podane kryteria, wskazuje także, jakie miejsce zajmuje uczeń w klasie i jak przystosował się do wymagań szkoły. Ocena taka powinna być jawna i uzasadniona,

- funkcja wspierająca, gdy oceniamy osiągnięcia i efekty kształcenia, a nie braki i niepowodzenia ucznia według jednolitych zasad i kryteriów,
- funkcja sumująca, która podsumowuje pracę ucznia. Jest najczęściej stosowana, informuje ucznia i jego otoczenie, np. rodziców o wyniku i efekcie kształcenia,
- funkcja kształcąca, która wskazuje, co uczeń zrobił dobrze, a co źle i jak może poprawić swoją pracę. Uczeń otrzymuje mniej ocen, a częściej informacje zwrotną od nauczyciela.

Wszystkie wymienione funkcje oceny szkolnej nie wykluczają się, a tylko uzupełniają i służą różnym celom. Poprawne ich stosowanie pozwala na prawidłową diagnozę umiejętności i wiedzy uczniów, na wyciąganie wniosków z mocnych i słabych stron ucznia oraz na wybór właściwych i efektywnych działań wspierających i zbliżających jego umiejętności do wymagań podstawy programowej.

5.2. Edukacyjna wartość dodana

Edukacyjna wartość dodana, zwana w skrócie EWD stanowi miarę postępu edukacyjnego, a także określa wkład szkoły w proces nauczania i tempo rozwoju uczniów określone przez różne wskaźniki edukacyjnej wartości dodanej. Wg. B. Niemierki „przyrost osiągnięć ucznia lub grupy uczniów w wybranym zakresie programowym w określonym czasie nazywamy edukacyjną wartością dodaną”.

Zestaw technik statystycznych wykorzystywany do określenia stopnia opanowania przez uczniów umiejętności opisanych przez wymagania programowe oraz do ewaluacji pracy edukacyjnej szkół i monitorowania zrealizowanych procesów edukacyjnych na podstawie wyników egzaminów zewnętrznych określa *metodę* EWD. Jest ona dodatkowym spojrzeniem na efekty kształcenia i pozwala oszacować wkład szkoły w końcowe wyniki egzaminacyjne uczniów. Ponadto pozwala porównać wyniki egzaminacyjne na danym poziomie kształcenia w skali powiatu, województwa lub całej Polski. Przy ocenie pracy szkoły nie może jednak być jedynym kryterium oceny, gdyż wyniki uzyskane na egzaminie zewnętrznym przez uczniów zależą także od ich predyspozycji, zdolności, od wpływu grupy rówieśniczej, kapitału społecznego rodziny oraz od kwalifikacji i umiejętności nauczycieli, od stosowanych metod kształcenia, od warunków nauczania, itd.

Wyniki uczniów z danej szkoły uzyskane na egzaminie zewnętrznym prezentuje *wskaźnik* EWD w dwuwymiarowym układzie współrzędnych. Pozycja szkoły na wykresie przyjmuje postać elipsy, z uwagi na niepewność pomiaru, której wielkość zależy od wyników

egzaminacyjnych. Wartość wskaźnika EWD może być dodatnia i ujemna. Jeżeli szkoła charakteryzuje się ponadprzeciętną efektywnością nauczania, to wartość wskaźnika EWD jest dodatni, natomiast wartość ujemna wskaźnika będzie, gdy szkoła uzyska niższą niż przeciętna efektywność nauczania.

Szkoły mające EWD dodatnie, które uzyskały wysoki wynik na egzaminie zewnętrznym i wysoką efektywność nauczania, zalicza się do szkół zwanych szkołami sukcesu. Natomiast, gdy wynik egzaminu i efektywność nauczania będą niskie, poniżej średniej krajowej, to szkoły należą do szkół wymagających pomocy. W takiej szkole powinno się zmienić organizację procesu edukacyjnego oraz formy i metody pracy z uczniem. Jeśli wynik egzaminu zewnętrznego jest wysoki, ale niska jest efektywność nauczania, EWD jest ujemne, to szkoła nie wykorzystuje swoich możliwości. W takiej szkole nauczyciele nie umieją wykorzystać talentów i uzdolnień swoich uczniów. Gdy wynik egzaminu zewnętrznego jest średni i przeciętna jest także efektywność nauczania, EWD równa się zero, to szkołę zalicza się do szkół neutralnych. W takiej szkole nauczyciele wystarczająco zmobilizowali swoich uczniów do pracy. Gdy wynik egzaminu zewnętrznego jest poniżej średniej krajowej a duża efektywność nauczania, EWD dodatnie, to szkołę zalicza się do szkół wspierających. W takiej szkole praca zarówno nauczycieli, jak i wkład szkoły jest poprawny, gdyż potrafili zmobilizować słabych uczniów do wysiłku i osiągnięcia sukcesu na miarę ich możliwości.

Z informacji zawartych w EWD mogą korzystać wszyscy: od pojedynczego ucznia i jego rodziców, którzy mogą wspierać go przy wyborze dalszego kształcenia i rodzaju szkoły, nauczycieli i dyrektorów szkół, szczególnie do planowania dalszego doskonalenia.

6. DIAGNOZA POTRZEB EDUKACYJNYCH

Współczesny świat potrzebuje ludzi otwartych na świat, na innych ludzi i na zmiany. Ludzi kreatywnych, zdolnych do twórczego myślenia i żyjących w harmonii ze środowiskiem, ze swoim otoczeniem, a także ze sobą. Edukacja przyszłych obywateli powinna więc być nastawiona na prawidłowy ich rozwój, na zaspokajanie ich potrzeb obecnych i w przyszłości, czyli zaspakajać np. ich potrzeby edukacyjne.

Jak już pisałem edukację uczniów powinniśmy rozpocząć od zdiagnozowania zarówno ich potrzeb, zdolności, deficytów, opóźnień oraz dysproporcji pomiędzy jego umiejętnościami indywidualnymi, a wymaganiami opisanymi przez podstawą programową i potrzebami rynku

pracy. Pełną diagnozę edukacyjną ukierunkowaną na potrzeby edukacyjne otrzymamy, gdy poznamy możliwości ucznia opisane przez diagnozę psychologiczną. Analiza przeprowadzonej diagnozy edukacyjnej i diagnozy psychologicznej pozwala na:

- poznanie umiejętności ucznia, które trzeba rozwinąć, usprawnić,
- poznanie przyczyn niepowodzeń szkolnych ucznia z różnych przedmiotów,
- określenie formy pomocy specjalistycznej uczniowi,
- określenie formy działań wyrównawczo – dydaktycznych dla badanej grupy uczniów,
- określenie formy pomocy profilaktycznej dla badanej grupy uczniów.

6.1. Diagnoza zdolności ucznia

Zadaniem kluczowym dla edukacji jest umożliwienie uczniom rozwoju swoich zdolności ważnych w szybko rozwijającym się społeczeństwie. Gdy uczeń rozpoczyna naukę w szkole powinniśmy zdiagnozować te zdolności, jak i wykryć deficyty i opóźnienia.

Prawidłowe rozpoznanie zdolności, zainteresowań i talentów uczniów opiera się na diagnozie psychopedagogicznej i dydaktycznej. W szkole i poradniach psychologiczno – pedagogicznych diagnozujemy poziom inteligencji, cechy osobowości i charakteru ucznia oraz zdolności ucznia z wskazaniem dziedziny w której one się przejawiają. W domu zdolności dziecka najczęściej obserwują rodzice. W szkole zdolności ucznia poznają nauczyciele poprzez obserwację osiągnięć i wyników działalności ucznia. Należą do nich np. szybkie przyswajanie wiadomości i umiejętności, szerokie zainteresowania, umiejętność rozwiązywania trudnych problemów, zadań, zdolność do prowadzenia obserwacji, rozumowania, szeroko rozumiana ciekawość intelektualna, bogate słownictwo, dobre wyniki w nauce, niezwykła wyobraźnia, udział w konkursach i olimpiadach, zdolność do koncentracji uwagi, zdolności twórcze i artystyczne, sprawność manualna i ruchowa, dobra pamięć, myślenie twórcze, samodzielność, oryginalność pomysłów, itd.

Czy i w jakim stopniu zostaną zauważone ww. zdolności ucznia zależy od umiejętności diagnostycznych i aktywności samego nauczyciela, od warunków stworzonych przez szkołę. Wczesne ich wykrycie pozwala rozwijać zdolności kierunkowe ucznia. Jeśli nauczyciel wie, że ma w klasie uczniów zdolnych, stara się rozwijać jego zdolności, umożliwia im rozwój pożądanых cech indywidualnych i stara się nie doprowadzić do niechęci i znudzenia.

Uczniowie zdolni, którzy nie są objęci przez nauczyciela opieką, nudzą się na lekcjach, lekceważą nauczyciela, stają się leniwe, bierne, a nawet agresywne, przeszkadzają w lekcji, szukają akceptacji w środowiskach pozaszkolnych. Nauczyciel powinien więc umieć pozyskać ich akceptację, rozwijać ich zdolności, talent, zainteresowania i wspierać w doskonaleniu ich osobowości.

6.2. Diagnoza trudności ucznia w uczeniu się

Współczesna szkoła powinna wyposażyć ucznia w różne sprawności i kompetencje, które pomogą mu radzić sobie w życiu, a także nauczą aktywnie pokonywać stres, szczególnie podczas niepowodzeń szkolnych. Jak wcześniej wspominałem nauczyciel powinien rozpoczynać nauczanie w szkole od diagnozy potrzeb edukacyjnych ucznia pod kątem poznania jego uzdolnień, jak i opóźnień oraz wad zarówno w rozwoju intelektualnym, jak i motorycznym. Wczesne wykrycie różnych braków i deficytów u ucznia może zapobiec jego niepowodzeniom szkolnym i ich skutkom w kolejnych latach nauki szkolnej.

Niepowodzenia szkolne pochodzą najczęściej od trudności na jakie natrafiają uczniowie w szkole. Trudności te są różnorodne, np. zależą od wymagań edukacyjnych, jakie im stawiamy, od ich przeżyć osobistych, od relacji z nauczycielami i kolegami w szkole. Przyczyny tych trudności zależeć też mogą od ich złego stanu zdrowia, niesprawnych lub wadliwie funkcjonujących narządów zmysłowych, braku motywów do uczenia się, powolnego tempa myślenia ucznia, a także od warunków materialnych rodziny, ich pozycji społecznej oraz od niewłaściwie dobranych programów nauczania, licznych klas, zbyt powierzchownej znajomości uczniów przez nauczyciela itd.

Diagnoza ww. niepowodzeń ucznia w szkole, to, ankietowanie oraz indywidualne rozmowy nauczyciela z uczniem i jego rodzicami, zebrania grupowe, klasowe oraz obserwacje, wywiady, dotyczące: określenia braków i luk w wiadomościach i umiejętnościach na danym poziomie kształcenia, wykrycia przyczyn opóźnień w nauce i możliwości koncentracji uwagi czy określenia jego wyobraźni.

Nauczyciele, gdy zdiagnozują u swoich uczniów różne braki i opóźnienia w trakcie realizacji swojego planu nauczania, wprowadzają do niego zmiany i posługują się różnymi metodami i technikami nauczania w celu ich zlikwidowania lub chociaż złagodzenia. Pracując z uczniem mającym trudności w uczeniu się nauczyciele powinni wykazać się cierpliwością, nie okazywać zniecierpliwienia lub gniewu, nie stosować nakazu lub przymusu, a także nie dopuścić

do zniechęcenia się ucznia, stopniować trudność przyswajanych umiejętności czyli zaczynać od zadań łatwych. Przewyciężenie niepowodzeń uczniów w szkole to ważne zadanie zarówno nauczyciela jak i szkoły.

6.3. Diagnoza potrzeb nauczycieli

Zmiany w oświacie wymagają od nauczycieli innego spojrzenia na edukację, na zastosowanie innowacyjnych metod w kształceniu uczniów, dlatego wymuszają na nich ciągle doskonalenie umiejętności dydaktycznych.

W procedurze doskonalenia zasadnicze znaczenie ma diagnoza potrzeb, gdyż pozwala na określenie poziomu wiedzy i umiejętności nauczycieli, niezbędnych im we współczesnej szkole. Ze względu na jakość świadczonych usług edukacyjnych, potrzeb rodziców i uczniów, wykwalifikowana kadra jest podstawą prawidłowej edukacji.

Badanie potrzeb nauczycieli w zakresie doskonalenia ich umiejętności do pracy z uczniem zdolnym i uczniem mającym trudności w nauce oraz w zakresie konstruowania programów nauczania, planowania pracy dydaktycznej, wykorzystania innowacyjnych metod w nauczaniu, zastosowania informatyki i technologii informacyjnej w kształceniu uczniów, diagnozowanie potrzeb edukacyjnych itp. należy najczęściej do zadań dyrektora szkoły .

To on odpowiada za prawidłową realizację procesu edukacyjnego i zapewnia odpowiednio przygotowaną kadrę dydaktyczną. Jeśli prawidłowo przeprowadzi diagnozę to wyłoni indywidualne potrzeby nauczycieli i dostosuje do nich formy doskonalenia.

Nauczyciele nie zawsze są w stanie zauważyć na podstawie objawów, że ich uczniowie mają problemy z dysortografią, dysgrafią czy dysleksją, ponadto nie zawsze dysponują wiedzą oraz doświadczeniem diagnostycznym, by móc zauważać u uczniów pewne symptomy z ww. uchybień i braków. Często oskarżają ucznia o lenistwo, podczas gdy ma ono dysleksję czy dysgrafię. Istnieje więc potrzeba doskonalenia ich umiejętności w zakresie diagnozowania.

Umiejętność diagnozowania potrzeb edukacyjnych uczniów zdolnych i mających problemy w nauce przez nauczycieli stało się ważnym elementem ich kompetencji dydaktycznych, szczególnie, gdy chcą poprawnie realizować proces edukacyjny i chcieliby zorganizować dla nich wsparcie zarówno w rozwoju uzdolnień i pokonywaniu niepowodzeń szkolnych.

7. PLANOWANIE PROCESU EDUKACYJNEGO NA PODSTAWIE DIAGNOZY EDUKACYJNEJ

Diagnostyka edukacyjna stanowi dla nauczycieli podstawę do właściwego planowania i organizowania pracy i procesu edukacyjnego. Na jej podstawie precyzują możliwości i potrzeby wychowanka, określają jego potencjał oraz mocne i słabe strony, a następnie formułują kierunki pracy z dzieckiem np. wyrównanie deficytów, rozwijanie uzdolnień. Do przyjętych kierunków działania dostosowują formy i metody pracy z dzieckiem, korygują plany nauczania dostosowując je do potrzeb uczniów lub opracowują indywidualny program wspomagania i korygowania rozwoju dla ucznia.

7.1. Konstruowanie programu edukacyjnego

Planując kształcenie uczniów, dla których zdiagnozowano wstępnie słabe strony (np. opóźnienia w nauce, dysgrafia) i mocne (np. uzdolnienia, zainteresowania) należy rozpocząć od skonstruowania dla nich programu nauczania opartego na diagnozie wstępnej. Program ten pomimo, że jest dostosowany do zdiagnozowanych potrzeb ucznia, powinien posiadać elementy, programu nauczania opisanego przez odpowiednie prawo oświatowe. Należą do nich:

- cele kształcenia, które przewidują sfery wsparcia i rozwoju ucznia;
- treści kształcenia, możliwe do osiągnięcia przez ucznia i ukierunkowane na jego rozwój. Adaptacja podstawy do potrzeb i możliwości ucznia, tj. dostosowanie programu do stopnia zdiagnozowanej dysfunkcji, uzdolnień;
- procedury osiągania celów czyli metody, formy, środki dydaktyczne, które nauczyciel będzie stosować w realizacji treści i celów kształcenia, tak, aby uczeń osiągnął sukces na miarę swoich możliwości. Ważna też jest twórcza postawa i zaangażowanie nauczyciela, które wspiera i sprzyja powodzeniu ucznia;
- efekty kształcenia przewidywane po realizacji ww. treści kształcenia, wskazujące w jakim kierunku uczeń się rozwinął;

„Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłością oświaty” projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

- ocenianie i sprawdzanie umiejętności ucznia, w taki sposób, aby wspierać jego rozwój i pozytywnie motywować uczniów do nauki. Można tu także wprowadzić obserwacje bieżące;
- uwagi o realizacji, opisujemy warunki, jakie należy stworzyć uczniowi, aby mógł osiągnąć przewidywane efekty;
- ewaluacja programu, która powinna opierać się na uzyskanych efektach i dodatkowych badaniach.

Nauczycie przystępując do konstruowania programu kształcenia ucznia muszą pamiętać, aby zagadnienia w nim zawarte były zgodne z podstawą programową i dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz predyspozycji ucznia.

7.2. Indywidualizacja nauczania

Ukierunkowanie kształcenia na uzupełnianie braków czy zmniejszanie deficytów lub na rozwój uzdolnień, zainteresowań pojedynczego ucznia prowadzi do indywidualizacji nauczania. W myśl najnowszych rozporządzeń określonych przez prawo oświatowe, związanych z organizacją pomocy psychologiczno – pedagogicznej w szkole, szkoły zobowiązane są do zorganizowania wsparcia dla ucznia, zgodnie z zaleceniami poradni psychologiczno – pedagogicznej lub zgodnie z sugestiami nauczycieli uczących ucznia na podstawie prowadzonych przez nich diagnoz. Wsparcie to dotyczy dostosowania wymagań do indywidualnych potrzeb dziecka. Jeśli uczeń posiada opinię poradni, to zespół powołany przez dyrektora szkoły tworzy dla niego tzw. kartę indywidualnych potrzeb ucznia oraz program działań wspierających, W trakcie realizacji programu zespół monitoruje go i w przypadku wykrytych nieprawidłowości i zmieniających się potrzeb ucznia dokonuje jego korekty. Jeśli uczeń posiada orzeczenie o upośledzeniu w stopniu lekkim zespół powołany przez dyrektora szkoły jest zobowiązany opracować dla niego indywidualny program edukacyjno - terapeutyczny.

Nauczyciele, gdy planują pracę z uczniem mającym opóźnienia i braki w nauce spowodowane różnymi dysfunkcjami rozwojowymi powinni inaczej planować i realizować proces edukacyjny, a ponadto mogą stosować inne formy wsparcia, np. zmniejszać poziom stopnia trudności zadań realizowanych z takim uczniem lub rozwiązywać zadania na początku łatwiejsze, a później

wprowadzać trudniejsze, można też pozwolić poprawiać zadania niezaliczone, zmotywować do pomocy im w nauce kolegów szybciej przyswajających sobie umiejętności. Mogą także naprowadzać ucznia na prawidłowe rozwiązanie, chwalić każdą pozytywną odpowiedź, zachęcać i pozytywnie komentować, udzielać wskazówek, pomagać, jednak stanowczo powinni wymagać od niego osiągnięcie efektów kształcenia opisanych w przygotowanym dla niego programie kształcenia.

Szkoła powinna także tworzyć różne możliwości do rozwoju ucznia szczególnie zdolnego. Poznając uzdolnienia, zainteresowania ucznia oraz jego braki, opóźnienia poprzez dobrze przeprowadzoną diagnozę, nauczyciel może dostosować swoje wymagania do tempa jego pracy, a także do jego możliwości, ponadto może skłaniać go do poszerzania swoich zainteresowań, trafniej formułować dla niego zadania ilościowe i jakościowe do rozwiązania. Indywidualizacja umożliwia każdemu uczniowi wybór własnej drogi osiągania efektów kształcenia opisanych w programach nauczania i odpowiednio dostosować warunki i czas na przyswojenie określonych umiejętności. Planując rozwój ucznia zdolnego nauczyciel powinien nawiązać do jego indywidualnych predyspozycji, aby umożliwić mu pełny rozwój zdolności oraz wykorzystać jego zainteresowania. Ponadto może wprowadzać do realizowanych treści zadania trudniejsze do rozwiązania, a w trakcie realizacji lekcji w grupach zaproponować mu pełnienie funkcji lidera grupy, pobudzać go do zdobywania wiedzy i umiejętności na drodze poszukiwań, badań oraz motywować do udziału w różnych zajęciach pozalekcyjnych, konkursach, olimpiadach. W pracy z uczniem zdolnym nauczyciel musi być tolerancyjny zarówno dla jego nietypowości w zachowaniu i oryginalności rozwiązywania problemów w sposób twórczy, a także doceniać jego samodzielność myślenia i działania szczególnie w projektach interdyscyplinarnych.

BIBLIOGRAFIA

1. Altszuler A.: "Badania nad funkcją oceny szkolnej", Państwowe Zakłady Wydawnictw Szkolnych, Warszawa 1960
2. Bednarkowa W.: „O szkolnym ocenianiu”, Wydawnictwo Edukacyjne, Kraków 2000
3. Borzym I.: „Uczniowie zdolni”, PWN, Warszawa, 1979
4. Jarosz E.: „Wybrane obszary diagnozowania pedagogicznego”, 2001
5. Jastrząb J.: „ Nauczyciel współczesnej szkoły jako dydaktyk, wychowawca, diagnosta, terapeuta”, „Wychowanie na co dzień” 2008, nr 9
6. Niemierko B.(red.): „Diagnostyka edukacyjna. Teoria i praktyka. Wybór tekstów”, 2004
7. Niemierko B.: „Pomiar wyników kształcenia”, 1999, 2000
8. Niemierko, B.: „Testy osiągnięć szkolnych- Podstawowe pojęcia i techniki obliczeniowe”, Warszawa, 1975
9. Sękowski A.: „Psychologiczne uwarunkowania wybitnych zdolności”, [w:] A. Sękowski (red.), Psychologia zdolności. Współczesne Kierunki Badań, PWN, 2004
10. Sołtys D., Szmigel M. K.: „Doskonalenie kompetencji nauczycieli w zakresie diagnozy edukacyjnej.” Wyd. „ZAMIĄST KOREPETYCJI” Kraków 1997
11. Sterna D.: „Ocenianie kształtujące w praktyce”, CEO, Warszawa 2006
12. Stierlin H. i in.: „Pierwszy wywiad z rodziną”, Gdańsk 1999

„Dobrze przygotowany nauczyciel przyszłością oświaty”
projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

www.przyszlynauczyciel.wspt.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

ISBN 978 83 931022 3 5